

Kleczkowski, Antoni S.

Stan badań nad dziejami Akademii Górniczej (Szkół Akademicko-Górniczej) i Głównej Dyrekcji Górniczej w Kielcach

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 39/1, 61-70

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STAN BADAŃ NAD DZIEJAMI AKADEMII GÓRNICZEJ (SZKOŁY AKADEMICZNO-GÓRNICZEJ) I GŁÓWNEJ DYREKCJI GÓRNICZEJ W KIELCACH

WSTĘP

Wymienione instytucje były ze sobą ściśle związane okresem (lata 1816–1827) i miejscem działania – Kielce, osobą dyrektora – Johann Ehrenhold Ullmann (1779–1831)¹ i wreszcie w dużej mierze wspólną obsadą personalną oraz tym samym gmachem – Pałac Biskupi.

Za właściwą uznaję nazwę Akademia Górnicza, a z wielką rezerwą odnoszę się do nazwy urzędowo-rosyjsko-represyjnej: Szkoła Akademiczno-Górnica. Druga z tych nazw weszła jednak do literatury: już poczynając od Feliksa Rybarskiego (1885), poprzez Martę Hubicką (1928) i innych². Dość szczegółowo uzasadniałem prawidłowość nazwy uczelni kieleckiej – Akademia Górnicza – w artykule o początkach Szkoły³. Urzędowe akta pierwotne zawsze mówiły o akademii górniczej, najwyższej szkole górniczej, szkole górniczej praktycznej (akta Rady Administracyjnej i Rady Stanu, Dziennik Praw Królestwa Polskiego, wzmianki w pracy Natalii Gąsiorowskiej⁴).

Nazwa Szkoła Akademiczno-Górnica pojawia się w gazetach, wydawnictwach typu kalendarzy, spisów oficjalnych i innych pozostających pod kontrolą, w restrykcyjnych przepisach dla uczniów z 1824 r. Wincenty Choroszewski⁵, wychowanek Instytutu Górniczego w Petersburgu, znający świetnie język rosyjski, pisze o kieleckiej uczelni: „Akademia Górnicza właściwie w języku ruskim Szkołą akademiczno-górnica zwaną”⁶. Wszystkie współczesne istnieniu szkoły zapiski i listy mówią o Akademii Górniczej (np. pisma Dyrekcji Głównej Górniczej, Wydziału Szkolnego w Kielcach w 1821 i 1822, zapisy w księgach metrykalnych z lat 1819–1824 i inne). Takiej nazwy używano nawet w aktach śledztwa w sprawie Bractwa Burszów i Szpaków Kieleckich prowadzonego w latach 1822–1823⁷, a także później,

np. w „Pamiętniku Kieleckim” w ostatnim trzydziestoleciu XIX w. Odnaleziony *Wykaz książek po byłej Akademii Górniczej* sporządzony w 1851 r.⁸ był podstawą opracowania Ireny Rybickiej⁹. Także w tym dokumencie została użyta nazwa, którą uważam za poprawną.

ROZWÓJ BADAŃ DOTYCZĄCYCH AKADEMII GÓRNICZEJ W KIELCACH

Rozwój badań nad Akademią Górniczą i Dyрекcją Górniczą w Kielcach przedstawiono w spisie prac dotyczących tej instytucji, a obejmującym w stuleciu 1885–1986 dziewięć pozycji (zob. załącznik I). Sporządzono ponadto kalendarium (zob. załącznik II), które ułatwi śledzenie rozwoju wydarzeń w latach 1815–1828.

Dziejom szkoły jako całości są poświęcone artykuły F. Rybarskiego, M. Kubickiej, Anny Żeleńskiej-Chełkowskiej oraz Antoniego S. Kleczkowskiego, Karla Fritza Zillmanna i Johanna Hofmanna¹⁰ – okres początkowy działania. Stanisław Małachowski-Łempicki¹¹ szczegółowo scharakteryzował epizod, dotyczący uznanego za nielegalne stowarzyszenia studentów, a I. Rybicka¹² opisała bibliotekę szkoły na podstawie znalezionej listy książek.

Dwie książki: N. Gąsiorowskiej oraz Jana Ziemby zawierają akapity i przypisy, oraz rozdział poświęcony szkole¹³. W broszurze I. Rybickiej, analizującej czasy po likwidacji szkoły, znalazł się rozdział *Początki szkolnictwa górniczego*¹⁴, traktujący głównie o Akademii Górniczej. Szczególne znaczenie mają wiadomości o szkole zawarte w dziele N. Gąsiorowskiej¹⁵. Autorka miała bowiem dostęp do archiwów, które później zostały w dużej mierze zniszczone. Mam na myśli Archiwum Skarbowe (Akta Wydziału Górnictwa Krajowego, Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu) i Archiwum Akt Dawnych w Warszawie – akta władz centralnych; Rady Administracyjnej i Rady Stanu, uwagi Komisji Poselskiej i Senatu, akta niektórych innych Komisji (ministerstw) niż wymienione wyżej. Według N. Gąsiorowskiej¹⁶ Archiwum Dyrekcji Górniczej i Szkoły zostało wywiezione w lecie 1827 r. do Warszawy. Potwierdza to też A. Żeleńska-Chełkowska¹⁷. Być może jakaś jego część była przechowywana w Suchedniowie w biurze Wschodniego Okręgu Górniczego. Według Jana Pazdura¹⁸ akta te spłonęły 4 lutego 1863 r. podczas pożaru wzniesionego przez wojska rosyjskie, powracające do Kielc z wyprawy pod Wąchock przeciw polskim powstańcom.

Materiały archiwalne dotyczące szkoły zostały poza N. Gąsiorowską wykorzystane przez A. Żeleńską-Chełkowską, I. Rybicką oraz A.S. Kleczkowskiego, K.F. Zillmanna i J. Hofmanna¹⁹. F. Rybarski (1885)²⁰ opracował swój szkic na podstawie wiadomości z *Dziennika Praw o założeniu Szkoły, Przepisów dla uczniów* (podając ich fragmenty). Wykorzystuje ponadto wspomnienia o szkole, nie podając ich źródeł. Marta Hubicka²¹ oparła się w głównej mierze na artykule F. Rybarskiego²² – podając w zasadzie ten sam zakres wiadomości, powołuje się także na materiały archiwalne Zakładów w Białogonie.

Analizując objętość wiadomości o szkole (podane w mniej więcej ujednoliconych umownych stronach) postrzegamy, iż artykuły F. Rybarskiego, S. Małachowskiego-

Łempickiego i M. Hubickiej liczą po ok. 10 stron, rozdział w książce J. Ziemby 15 stron; od 25 do 30 stron poświęcają szkole N. Gąsiorowska (wiadomości bardzo skoncentrowane), A. Żeleńska-Chełkowska oraz I. Rybicka; około 50 stron liczy artykuł A.S. Kleczkowskiego, K.F. Zillmanna i J. Hofmanna²³.

W okresie po drugiej wojnie światowej rozszerzono w dużej mierze wiadomości o kieleckiej Akademii Górniczej. Anna Żeleńska-Chełkowska²⁴ przedstawiła w syntetycznej formie dotychczasowy stan wiedzy o szkole, uzupełniając go niektórymi nowymi źródłowymi materiałami i rozbudowując wiadomości o ludziach szkoły. Irena Rybicka przyczyniła się do lepszego poznania akademii, publikując wiadomości o jej bibliotece, a także podając kopię *Przepisów dla uczniów z 1824 r.*²⁵ Początki działania Akademii Górniczej w Kielcach zostały szczegółowo naświetlone na podstawie nieznanych dotychczas dokumentów przez A.S. Kleczkowskiego, K.F. Zillmanna i J. Hofmanna²⁶.

Dość dobrze poznane życie studentów uzupełniło publikowanie całości *Przepisów*, dokonane przez I. Rybicką, a także ostatnio odnalezienie śpiewnika tajnego stowarzyszenia studentów akademii kieleckiej: *Śpiewy burszów polskich* (A.S. Kleczkowski, 1992)²⁷.

POSTULATY DLA DALSZYCH BADAŃ AKADEMII GÓRNICZEJ W KIELCACH

Wedle różnych źródeł w czasie 11 lat istnienia szkoły studiowało 90–100 osób, ukończyło studia 40–45 osób. Anna Żeleńska-Chełkowska (1972) i Irena Rybicka (1975) zestawiły niepublikowane kartoteki uczniów, pierwsza z nich – 63 nazwiska, druga – 83²⁸. Ponieważ materiały zmarłej A. Żeleńskiej-Chełkowskiej nie są dostępne (wiadomość z Archiwum UJ, grudzień 1992 r.), a były też trudności z dotarciem do spisu I. Rybickiej, autor artykułu samodzielnie zestawił prowizoryczną kartotekę – 67 nazwisk studentów. Nim będzie można dokonać dokładniejszego opisu losów i dokonań wychowanków, warto podać kilka spostrzeżeń ogólniejszych. Wśród 67 studentów aż 14 to bracia, 10 to synowie urzędników pracujących w szeroko pojętym górnictwie, aż 23 osoby są imiennie wymienione w *Spisie Szlachty Królestwa Polskiego (1851–1854)*²⁹, a 23 osoby nosi nazwiska szlacheckie tamże wymienione, 21 studentów (ok. 31%) na ogólną liczbę 67 nie pochodziłoby ze szlachty wedle wymienionego spisu. A więc osobowy skład uczniów szkoły możnaby określić jako szlachecko-rodzinny, wskazujący ponadto jak powstawała inteligencja urzędniczo-techniczna w kongresowym Królestwie Polskim.

Niewyjaśnione są wszystkie powody zaniechania działalności szkoły i zlikwidowania dyrekcji znacznie przed wybuchem powstania listopadowego. Na pewno przyczyniła się do tego ogólna koncepcja zarządzania górnictwem, prezentowana przez ministra skarbu księcia Franciszka Ksawerego Lubeckiego. Nie zwrócono jednak dotychczas uwagi na to, iż duże znaczenie ma też fakt, iż brak było faktycznie dyrektora obu instytucji J.E. Ullmanna. Wyjechał on w połowie sierpnia 1825 r. z Warszawy na poszukiwania solne w guberni wileńskiej, gródzień-

skiej i w obwodzie białostockim. Wyjazd ten odbył się za aprobatą F.K. Lubeckiego. Tymczasem Ullmann na własną rękę przedstawił Georgowi Cancrinowi³⁰, rosyjskiemu ministrowi skarbu, plan dalszych poszukiwań. Na wiosnę 1826 r. znowu wyjechał, prosił o urlop zdrowotny, podczas gdy faktycznie chciał wziąć udział w ekspedycji solnej. Książę Lubecki zwierzchnik szkoły, pozostawał z rosyjskim ministrem skarbu Cancrinem w złych stosunkach. Cancrin przeciwdziałł bowiem planom Lubeckiego utworzenia Banku Polskiego i intrygował przeciw niemu u dworu, obawiając się że Lubecki mógłby zająć jego stanowisko. Podczas nieobecności Ullmanna zastępował go w Dyrekcji Jędrzej Jerowski. Raporty dotyczące m.in. szkoły kieleckiej przedstawiał Lubeckiemu Fryderyk Wilhelm Lempe. Ullmann nie wrócił do pełnienia funkcji dyrektora w roku 1827, gdy przenoszono szkołę do Warszawy.

Trzeba prześledzić dzieje zbiorów Akademii Górniczej po jej zlikwidowaniu. Przypuszczalnie przynajmniej ich część (zbiór mineralów) została przekazana najpierw do wyższej szkoły realnej w Kielcach, następnie do gimnazjum, a w końcu 1881 r. do Szkoły Weterynaryjnej do Warszawy³¹. Część zbiorów została przewieziona przypuszczalnie w lecie 1827 r. do Warszawy i oddana powstałemu wówczas Wydziałowi Górnictwa.

Niedostatecznie naświetlono dotychczas stosunek Akademii Górniczej do kieleckiej szkoły wojewódzkiej. Wszak w zamyśle reformatorów edukacji miała i ona oddziaływać podobnie jak szkoły główne Korony i Litwy na kształcenie niższego stopnia. Trzeba tu skorzystać z opracowań F. Rybarskiego i Krystyny Fryczówny³², ale rozpoznanie pogłębić.

Należy pełniej wykorzystać materiały zawarte w dziele N. Gąsiorowskiej³³. Poprzez żmudne śledzenie gazet i czasopism współczesnych działaniu szkoły (np. „Gazeta Korespondenta Krajowego i Zagranicznego”, „Gazeta Warszawska”, „Gazeta Polska”, „Dziennik Wileński” i inne), a także późniejszych (np. „Pamiętnik Kielecki” 1870, „Pamiętnik Sandomierski” 1829, „Gazeta Kielecka” 1870, „Tygodnik Ilustrowany”, „Biblioteka Warszawska”, „Pamiętnik Koła Kielczan” i inne), możnaby uzyskać jeszcze niejedną szczegół z życia szkoły. Byłaby to jednak praca bardzo pochłaniająca czas, a niekiedy nie przynosząca rezultatów. Na przykład przeglądnięcie wszystkich roczników „Izys Polskiej” nie dało ani jednej wiadomości o szkole. Źródłem uzupełniających wiadomości mogą też być nie w pełni wykorzystane publikowane pamiętniki, zbiory listów i inne.

Trzeba jeszcze raz cierpliwie przeglądać zasoby archiwalne AGAD w Warszawie i AP Kielc i Radomia w poszukiwaniu dokumentów dotyczących kieleckiej uczelni. Wobec szerszego udostępnienia archiwów rosyjskich, możnaby liczyć też na znalezienie czegoś w Moskwie i Petersburgu³⁴. Na część archiwum Wydziału Górnictwa natknął się piszący te słowa w Petersburgskim Instytucie Górnictwa (wiele aktów i książek wcielono do biblioteki głównej tej uczelni). O niektórych napotkanych dokumentach pisałem w „Pracach Muzeum Ziemi”³⁵.

Załącznik I

Wykaz chronologiczny opracowań dotyczących Akademii Górniczej
w Kielcach (1816–1827)

- 1885 Rybarski F.: *Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach 1816–1827*. „Gazeta Kielecka” R. 16 nr 29–31.
- 1922 Gąsiorowska N.: *Górnictwo i hutnictwo w Królestwie Polskim 1815–1830*. Warszawa Biblioteka Wyższej Szkoły Handlowej s. 61–64, 83–87, 98–99, 151, 167, 170, 187, 191, 201–202. przypisy: s. 441–447, 452–453 i inne.
- 1928 Hubicka M.: *Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach 1816–1827*. W: *Stanisław Staszic. Księga zbiorowa pod red. Z. Kukulskiego*. Lublin s. 271–282.
- 1931 Małachowski-Lempicki S.: *Bractwo burszów i szpaków kieleckich*. „Pamiętnik Świętokrzyski” 1930. Kielce s. 103–113.
- 1958 Ziemia J.: *Dąbrowska „Sztygarka”. Monografia Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej*. Katowice Wydawnictwo «Śląsk». Rozdz. II. *Szkoła Akademiczno-Górnicza* s. 26–39. Przypisy: s. 201–202.
- 1972 Żeleńska-Chełkowska A.: *Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach na tle dążeń do stworzenia polskiego szkolnictwa technicznego*. W: *Księga Pamiątkowa Jubileuszu 150-lecia założenia Szkoły*. Red. W. Różański. Kielce. Kieleckie Towarzystwo Naukowe s. 13–42.
- 1975 Rybicka I.: *Kształcenie zawodowe w górnictwie i hutnictwie Królestwa Polskiego w XIX w.* „Zeszyty Naukowe Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Górnictwo” Z. 64. Rozdz. *Początki szkolnictwa górniczego* s. 13–40; *Przepisy dla uczniów Szkoły Akademiczno-Górnicznej w Kielcach* (kopia całości s. 121–134).
- 1979 Rybicka I.: *Biblioteka Szkoły Akademiczno-Górnicznej w Kielcach*. W: *Stanisław Staszic. Geologia – Górnictwo – Hutnictwo*. Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie s. 107–146.
- 1986 Kleczkowski A.S., Zillman K.F., Hofmann J.: *Początki Akademii Górniczej w Kielcach (1816–1827) w świetle dokumentów z archiwów Drezna, Freiberga i Kielc*. „Prace Muzeum Ziemi” z. 38 s. 65–91.

Załącznik II

Kalendarium Dyrekcji Górniczej i Akademii Górniczej
w Kielcach 1815–1828

Objaśnienia: **dyrekcja** oznacza zawsze Dyrekcję Generalną Górniczą, **szkoła** oznacza Akademię Górniczą.

Skróty: **AGAD** – Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa, **AP** – Archiwum Państwowe, **Dz.Praw** – Dziennik Praw Królestwa Polskiego, **Gąs.** – N. Gąsiorowska, *Górnictwo i Hutnictwo w Królestwie Polskim 1815–1830*, Warszawa 1922, podaje się odpowiednie strony, **KP** – Królestwo Polskie,

KRPiS – Komisja Rządowa Przychodów i Skarbu, **KRSWiP** – Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policji, **KRWRIOP** – Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, **ogł.** – dzień ogłoszenia, **R.Adm.** – Rada Administracyjna, **R.St.** – Rada Stanu, **zatw.** – dzień zatwierdzenia.

1815

- projekt utworzenia szkoły: Dyrekcja Edukacyjna, **Stanisław Kostka Potocki**, **Stanisław Staszic** (Gąs. 85, AGAD Arch. Publ. Potockich nr 115, k. 511–615).

1816

- 3 I, 12 II, 16 II – przedłożenie odnośnie utworzenia dyrekcji i szkoły na posiedzeniach R.St., referuje **Horodyski**. (Gąs. 61)
- 20 II (ogł. 26 III) – Postanowienie Namiestnika w R.Adm. o ustanowieniu dyrekcji górniczej i szkoły (Dz.Praw I, s. 169–176), plan szkoły będzie wypracowany łącznie przez KRWRIOP oraz KRSWiP, zapowiedź utworzenia korpusu górników.
- marzec-maj – powołanie pierwszych urzędników dyrekcji i profesorów szkoły: **J.E. Ullmann**, **Józef Tomaszewski**, **Marceli Królikiewicz**, dyrekcja działa w Warszawie.
- 4 VI (zatw.) – organizacja szkoły opracowana przez KRWRIOP.
- lipiec – **J. Tomaszewski** sekr. gen. dyrekcji opuszcza Kraków, udaje się do Kielc.
- sierpień-wrzesień – starania o pozyskanie urzędników i profesorów z Saksonii – listy Namiestnika **Józefa Zajączka** i Ministra Skarbu **Tadeusza Wiktoryna Matuszewicza**.
- wrzesień – opracowano projekt uformowania Korpusu Górniczego.
- 7 VIII i 6 IX – Postanowienie Namiestnika i Reskrypt KRSWiP przeznaczają dla dyrekcji i szkoły pałac biskupi w Kielcach.
- grudzień – rozpoczęcie działalności szkoły, pierwsi profesorowie z Saksonii: **Jan Jakub Graff**, **Jerzy Bogumił Pusch**.

1817

- początek roku – skompletowanie obsady obu instytucji, m.in. **Karol Henryk Kaden**, **Franciszek Wilhelm Lempe**.
- 28 II (ogł. 4 VII) – Postanowienie Królewskie o zaprowadzeniu Korpusu Górniczego (wypis z Protokołu sekretariatu Stanu K.P.) (Dz.Praw III s. 188–215).

1820

- uwagi Izby Poselskiej do Raportu Rządowego: „Szkoła powstała przedwcześnie”
- odejście **S. Potockiego** z kierowania KRWRIOP.

1821

- 6 XI (ogł. 6 XII) – Postanowienie Namiestnika o zakazie stowarzyszeń tajnych (Dz.Praw VII s. 259–261), wielu członków obu instytucji przynależą do łóż masońskich: **J.J. Graff**, **Andrzej Kosso-wicz**, **J. Tomaszewski**, **J.E. Ullmann**, **Jan Fryderyk Ueber-schaer**, **Wojciech Żarski**.
- luty-kwiecień – powstanie Bractwa Burszów i Szpaków Kieleckich, emisariu-sze z Warszawy.
- połowa sierpnia – policja likwiduje Bractwo.

1822

- początek roku – przejście szkoły od zarząd KRSWiP (J. Zajączek Raport R.St. z 4-lecia 1820–1824).
- 23 X – początek śledztwa w sprawie Bractwa (S. Małachowski-Łem-picki, 1931).

1823

- 29 III – zakończenie śledztwa w sprawie Bractwa, nikt nie został uka-rany (S. Małachowski-Łempicki, 1931).

1824

- 28 III – **Staszic** rezygnuje ze stanowiska dyrektora górnictwa.
- 25 V – Dekret Królewski uwalnia **S. Staszica** ze stanowiska Dyrektora Generalnego w KRSWiP. Namiestnik przekazuje tę gałąź ad-ministracji **Franciszkowi Ksaweremu Lubeckiemu**.
- 3 VII (zatw. 16 XI) – Przepisy dla uczniów szkoły, noszące restrykcyjny charakter.
wiosna-lato – o urlopy zdrowotne proszą **J.E. Ullmann** i **J.B. Pusch**; **J.J. Graff** oddalony ze stanowiska generalnego inżyniera, odko-menderowany do Ciechocinka.
- 13 IX – 5 X – I podróż inspekcyjna **F.K. Lubeckiego** (Gąs. 185 i nast.), 18–22 IX – konferencje w Kielcach, 22 IX – zwiedzanie szkoły i biur dyrekcji, 5 X – ogląd placów dla budowy szkoły.
- 4 XI – projekty dostosowania niektórych istniejących budynków dla szkoły oraz mieszkań: **W.G. Becker**, **F.W. Lempe** (Gąs. 225).
- 19 XI – **F.K. Lubecki** w liście do **Stanisława Grabowskiego** chwali szkołę
- 2 XII – Dekret Królewski, Art. 1, 2, wcielenie dyrekcji i szkoły do KRWiS z dniem 1 I 1825, reorganizacja dyrekcji.
- przełom 1824/1825, – wymiana listów **F.K. Lubecki** – **Stani-sław Grabowski** w sprawie funduszy dla szkoły.

1825

- lipiec – raport za 1824 r. przedstawia **J.B. Pusch** (a nie dyrektor).

- raport **F.W. Lempego** o lokalu dla szkoły i biblioteki: obecne budynki nie dają zabezpieczenia przed pożarem (Gąs. 237).
 - Uwagi Izby Poselskiej: Szkoła największe dzieło władz górniczych, pochwała dla **Staszica**
- wrzesień
- październik
- II podróż inspekcyjna **F.K. Lubeckiego** (Gąs. 504).
 - projekty i raporty odnośnie szkoły – **J.E. Ullmann, F.W. Lempe** (Gąs. 233).
- połowa sierpnia
- wrzesień
- październik (?)
- dyrektor **J.E. Ullmann** za aprobatą **Lubeckiego** bierze udział w poszukiwaniach solnych na pograniczu Królestwa Polskiego i Litwy, na własną rękę przedstawia rosyjskiemu ministrowi skarbu **G. Cancrinowi** projekt następnej podróży, zastępstwo sprawuje **Jędrzej Jerowski** (Gąs. 404–410, s. 576–577).

1826

- **F.W. Lempe** przedstawia plan przerobienia i urządzenia starego magazynu na biura dyrekcji i pomieszczenie szkoły (Gąs. 237).
- wiosna
- dyrektor **J.E. Ullmann** otrzymuje urlop sześciomiesięczny bez pensji, jesienią udaje się w drugą podróż dla poszukiwań solnych na podstawie bezpośredniego porozumienia z **G. Cancrinem** (Gąs. 404–410, 576–577).
- 9 XII (ogł. 17 I 1827)
- Postanowienie R.Adm. o przeniesieniu dyrekcji i szkoły do Warszawy w ciągu 1827 r. nawiązujące do Dekretu Królewskiego z 2 XII 1824 r. Ustanowienie organizacji Wydziału Górniczego, Art. 6 stanowi o etacie szkoły (Dz.Praw XI 374–379).
- 16 XII
- Postanowienie namiestnika o przeniesieniu dyrekcji i szkoły (Gąs. 86).

1827

- początek roku
- dymisja **J.E. Ullmanna** „dla słabości zdrowia”, a rzeczywiście z uwagi na spór z **F.K. Lubeckim**.
- 14 VI
- w rozwinięciu art. 6 Postanowienia R.Adm. z 9 XII 1826 **F.K. Lubecki** ustanawia tymczasową organizację Wydziału Górnictwa.
- 1 VII
- wcielenie dyrekcji i szkoły do Wydziału Górnictwa przy KRPiS, przeniesienie obu instytucji na jej etat, dyrekcję Wydziału obejmuje radca stanu **Ludwik Hauke**.
- lato
- archiwum, biblioteka, gabinet mineralogiczny dyrekcji i szkoły przewiezione do Warszawy (Gąs. 202, 280; AGAD protokół R.Adm. z dn. 19 VI vol. 15 s. 333).

1828

- Wydział Górnictwa ostatecznie zorganizowany.
- **Konstanty Wolicki** oddaje dla szkoły majątność Koszyki w obrębie Warszawy, dokupiono jeszcze przylegającą posiadłość Nową Wieś, należącą do Łazienek.
- odkomenderowanie elewów szkoły na praktyki.
- dyrektor szkoły vacat (Gąs. 494, Nowy Kalendarzyk Polityczny za rok 1828).

Przypisy

¹ J.E. Ullmann ur. w Geyer (Góry Kruszcowe) w 1779 r., immartykulowany na Akademii Górniczą we Freibergu w 1795 r., przebywał w Polsce już za czasów Księstwa Warszawskiego – Wieliczka, Dyrekcja Górnicza w Krakowie.

² F. Rybarski: *Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach 1816–1827*. „Gazeta Kielecka” 1885 R. 16 nr 29–31; M. Hubicka: *Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach 1816–1827*. W: Stanisław Staszic. *Księga zbiorowa pod red. Z. Kukulskiego*. Lublin 1928 s. 271–282.

³ A.S. Kleczkowski, K.F. Zillmann, J. Hofmann: *Początki Akademii Górniczej w Kielcach (1816–1827) w świetle dokumentów z archiwów Drezna, Freiberga i Kielc*. „Prace Muzeum Ziemi” 1986 Z. 38 s. 65–91.

⁴ N. Gąsiorowska: *Górnictwo i hutnictwo w Królestwie Polskim 1815–1830*. Warszawa 1922.

⁵ Wincenty Choroszewski ur. w 1845 r., ukończył w 1866 r. Instytut Górniczy w Petersburgu. Założyciel Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej, naczelnik zakładów rządowych w Królestwie Polskim.

⁶ *Wielka Encyklopedia Powszechna*. Tom 1. Warszawa 1890 s. 378.

⁷ S. Małachowski-Łempicki: *Bractwo Burszów i Szpaków Kieleckich*. „Pamiętnik Świętokrzyski” 1930 Kielce 1931 s. 103–113.

⁸ AGAD Warszawa, Komisja Rządowa Przychodów i Skarbu, nr 1284.

⁹ I. Rybicka: *Biblioteka Szkoły Akademiczno-Górnicznej w Kielcach*. W: Stanisław Staszic. *Geologia-Górnictwo-Hutnictwo*. AGH w Krakowie 1979 s. 107–146.

¹⁰ F. Rybarski: dz.cyt.; M. Hubicka, dz.cyt.; A. Żeleńska-Chełkowska: *Szkoła Akademiczno-Górnicza w Kielcach na tle dążeń do stworzenia polskiego szkolnictwa technicznego*. W: *Księga pamiątkowa jubileuszu 150-lecia założenia Szkoły Akademiczno-Górnicznej w Kielcach*. (Red. W. Różański). Kielce 1972 s. 13–42; A.S. Kleczkowski, K.F. Zillmann, J. Hofmann, dz.cyt.

¹¹ S. Małachowski-Łempicki, dz.cyt.

¹² I. Rybicka, *Biblioteka Szkoły Akademiczno-Górnicznej*, dz.cyt.

¹³ N. Gąsiorowska, dz.cyt.; J. Ziemia. *Dąbrowska „Szttygarka”*. Monografia Szkoły Górniczej w Dąbrowie Górniczej. Katowice 1958. Rozdz. II. Szkoła Akademiczno-Górnicza s. 26–39. przypisy s. 201–202.

¹⁴ I. Rybicka: *Kształcenie zawodowe w górnictwie i hutnictwie Królestwa Polskiego w XIX w.* „Zeszyty Naukowe AGH. Górnictwo” 1975 z. 64 s. 13–40.

¹⁵ N. Gąsiorowska, dz.cyt.

¹⁶ Tamże s. 202, 280.

¹⁷ A. Żeleńska-Chełkowska, dz.cyt.

¹⁸ J. Pazdur: *Materiały archiwalne do historii górnictwa i hutnictwa w zbiorach Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Kielcach i Radomiu*, „Studia z Dziejów Górnictwa i Hutnictwa” T. 1 pod red. J. Pazdura. Wrocław 1957 s. 418.

¹⁹ A. Żeleńska-Chełkowska, dz.cyt.; I. Rybicka, *Kształcenie zawodowe w górnictwie*, dz.cyt.; Także: *Biblioteka Szkoły Akademiczno-Górnicznej*, dz.cyt.; A.S. Kleczkowski, K.F. Zillmann, J. Hofmann, dz.cyt.

²⁰ F. Rybarski, dz.cyt.

²¹ M. Hubicka, dz.cyt.

²² F. Rybarski, dz.cyt.

²³ F. Rybarski, dz.cyt. S. Małachowski-Lempicki, dz.cyt.; M. Hubicka, dz.cyt.; J. Ziemia, dz.cyt.; N. Gąsiorowska, dz.cyt.; A. Żeleńska-Chełkowska, dz.cyt.; I. Rybicka, *Kształcenie zawodowe w górnictwie*, dz.cyt.; A.S. Kleczkowski, K.F. Zillmann, J. Hofmann, dz.cyt.

²⁴ A. Żeleńska-Chełkowska, dz.cyt.

²⁵ I. Rybicka, *Biblioteka Szkoły Akademiczno-Górnicznej oraz Kształcenie zawodowe w górnictwie*, dz.cyt.

²⁶ A.S. Kleczkowski, K.F. Zillmann, J. Hoffmann, dz.cyt.

²⁷ I. Rybicka, *Kształcenie zawodowe w górnictwie*, dz.cyt.; A.S. Kleczkowski: „*Śpiewy burszów polskich*” – *odnalezione pieśni elewów Akademii Górniczej w Kielcach*, maszynopis ss. 10.

²⁸ A. Żeleńska-Chełkowska, dz.cyt.; I. Rybicka, *Kształcenie zawodowe w górnictwie*, dz.cyt.

²⁹ *Spis Szlachty Królestwa Polskiego z dodaniem krótkiej informacji o dowodach szlacheckich*. Warszawa 1851; *Dodatek II do Spisu Szlachty Królestwa Polskiego*. Warszawa 1854.

³⁰ Cancrin (Kankryn Jegor) Georg (1774–1845) z pochodzenia Niemiec, rosyjski minister finansów (1823–1844).

³¹ Wiadomości o losach zbiorów zawiera „Pamiętnik Kielecki” na rok 1871, 1874 i dalsze.

³² F. Rybarski: Ks. A. Polejowski rektor szkół wojewódzkich w Kielcach. „Pamiętnik Kielecki” 1901; K. Fryczówna: *Kielce Kongresowe*. „Pamiętnik Koła Kielczan” T. 8. Kielce-Warszawa 1938 s. 16–48.

³³ N. Gąsiorowska, dz.cyt.

³⁴ Moskwa – Centralny Gosudarstwiennyj Archiw Driewnych Aktow (S. Staszic: *Pisma i wypowiedzi pedagogiczne*. Warszawa 1956. Wydawca T. Nowacki wskazuje na rozrząd XIII, fond 12).

Petersburg – Centralne Państwowe Archiwum Historyczne. J. Miąso (*Szkolnictwo zawodowe w Królestwie Polskim w latach 1815–1915*. Wrocław 1966) wskazuje na Zespół Departamentu Górnictwa, fond 37.

³⁵ A. S. Kleczkowski: *Zbiór rękopisów z Wydziału Górnictwa przy Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu Królestwa Polskiego w Bibliotece Instytutu Górniczego w Leningradzie*. „Prace Muzeum Ziemi” 1977 Z. 27 s. 27–33; Tenże: *Najwcześniejszy kurs górnictwa dla polskiej szkoły górniczej – rękopis J.B. Puscha. Poszukiwania innych śladów Puscha w Leningradzie*. Tamże s. 35–39.